Arvestatud diplomitöö
Tõnu
29.I.1940. Võõp.

E. V.
TARTU ÜLIKOOLI
ÕIGUSTEADUSKOND
25 jaan. 1940.
№ 693.
TARTU

Blokaad
ajaloolíselt ja õiguslíkult.

t. A.
7661.

Diplomitöö rahvus-
vahelises õiguses.

Hilda Põltsamaa
1940. I sem.

Tagasisaadud 2 II 1940 õigus-
teaduskonna

Kasutatud kirjandus ja lühendid.

1. Boissière, E.G: Du blocus maritime. Rennes, 1899. (Lüh.: Boissière.)
2. Garner, J.W.: International Law and the World War. II. London, 1920. (Lüh.: Garner, Int. Law).
3. Garner: J.W.: Prize Law during the World War. New York, 1927. (Lüh.: Garner, Prize Law)
4. Jessup, Ph.C.: Neutrality, Vol. IV: Today and Tomorrow. New York, 1936.
5. Püp, A.: Rahvusvahelise õigus. Tartu, 1936.
6. Püp, A: Rahvusvahelise õiguse süsteem Tartu, 1927.

7. Research in International Law.
Reporter: Ph. C. Jessup): Rights and
Duties of Neutral States in Naval and
Aerial War.
Draft convention with comment.
In: The American Journal of International Law, Sec. II Vol. 33, No. 3,
Washington, July, 1939.
(Lüh.: Draft convention).

8. Turlington, E: Neutrality. Vol. III:
The World War Period. New York, 1936.
(Lüh.: Turlington)

9. Wehberg, H.: Das Seekriegsrecht.
Handbuch des Völkerrechts. Bd IV,
Abt. 1/2 B, 6., Stuttgart, 1915.
(Lüh.: Wehberg)

10. Wiethaus, E.: Die Blockade. Danzig
1908.
(Lüh.: Wiethaus)

Sisukord.

I Sissejuhatus lk 5
II Blokaadi ajalooline areng 9.
III Blokaadi teooria kujunemine 19/20 sajandil 33.
IV Blokaadi rakendamine Maailmasõjas 49.
V Blokaad pärast Maailmasõda. 83.
VI Blokaad praegustes sõdades 98.

Sissejuhatus.

Meresõda on lahutamatult seotud majandussõjaga. Mere mõõda toimub ülekaalukas osa maailma kaubavahetusest. Vastase kaubanduse tõkestamine või kogeni hävitamine on sepärast meresõja tähtsamaid ülesandeid.

Meresõja esimeseks faasiks on olsene aktsioon vastase laevastiku vastu. Sõja laevade puhul püütakse neid vastastikku hävitada või kahjutuks teha, vastase kaubalaevad aga kas putakse kinni või rekviireritakse; harvemini need hävitatakse; kuid rahvusvahelise õiguse nõuete kohaselt kohustusega maksta

omanikule kahjutasu ja hoolitseda laevameeskondade julgeoleku eest.

Meresõja järgmiseks faasiks on sõdivate poolte vastastikune mõjustamine erapooletute kaudu, s.o. erapooletute kaubavahetuse takistamine vastaspoole varustamisel sõjapidamiseks vajalikkude ainetega. Vahendiks on siin blokaad, kontrabandi nimestike, erapooletute laevade kaaperdamisega jne.

Wehberg liigitab meresõjas kasutatavad vahendid otseteks ja kaudseteks vahenditeks. Esimeste hulka kuulub pääle võitluse merejõududega allveemüinide panek, neutraalsete merelinnade pommitamine, mis on vaenlasele abistamiskeskusteks ja vaenlase kaubanduse kahjustamisel blokaad ja kaaperdamine."[1]

Schramm seevastu käsitab meresaagiõiguse teostamist tervikuna kui väga kaudsete

---

1) H. Wehberg, lk 11.

sõjapidamisvahendite rogumit. Ta paigutab ka blokaadi ja raaperdamise meresõja rawdsete vahendite hulka. Wehberg twonitab, et sõda vaenlase kaubanduse vastu on rangelt otsesem, on õiete meresõja peaeesmärk ja sellepärast ei lve ta Schrammi waadet vastuvõtawaus.[1]

Kaudsete vahenditena esinevad meresõjas raablite läbilõikamine, sõjavahendite, sõduvite, depeššide ning diplomaatiliste esindajate transpordi taxistamine jms. Sün ei sõdita mitte otseselt vaenlase laevastiku vastu; ei püüta teda ka majanduslikult hävitada, vaid püütakse vastasel toetuse saamist tõkestada.[2]

---

1) H. Wehberg, lk 12

2) Samas, lk 13.

II Blokaadi ajalooline areng.

Blokaadi ajaloolise kujunemise vaatlust lähtume blokaadist antiikajal kuni 16. sajandini. Ilmub, et sel perioodil blokaadi ei esine, sest ta oli võimatu ja kasutu. Rüngid evisid vaid väikesi laevu ja püratud ulatuses sõjamvoona; meresõda ja merenõov olid peaaegu eraldamatud; neutraliteedimõiste oli tundmatu; kehtis põhimõte: kes pole sõber, on vaenlane.[1] Evapoletuse mõiste ilmub keskaja lõpul, aga ta oli veel liiga segane, et panna tundma blokaadi vajadust. Mõnede autorite, näil. Philippsoni

---

1) E. Wüthaus, lk 7.

arvates on blokaadi reegleid esinenud juba antiikrahvaste juures, aga nende autoritatiivsuskoht on tingitud vähearvust blokaadi mõiste käsitlusest.[1]

Ajajärgus 16. sajandist kuni Ameerika Ühendriikide iseseisvussõjani arenguga algab blokaadi käsitamine. Lepinguid hakkasid temasti kõnelema. Püstitati teooriaid, millest olid tähtsamad Grotiuse ja Bynkershoeki teosted. Meresõjas leidis blokaad algul kasutamist piiratud merekindluste vastu, kuid 16. ja 17. sajandist sai ta laialdatuslikumaid rakendamisvõimalusi. Blokaad oma esialgse kujunemise staadiumis esines fikstiivse blokaadina. Nimelt, vaenlase rannaalad kuulutati blokeerituks, et vastavat maaala võimali-

---

1) H. Wehberg, lk 16.

kult suurus ulatuses neutraalsetele sulgeda. Juurepääs blokeeritud randadele oli reeglina, vaatamata sellele, et blokeerivad laevad ei eeldanud tegelikult küllaldaselt tõhusust juurepääsu takistamisexs. 1584.a. hollandlased teostasid fiktiivset blokaadi hispaanlaste vastu blokeerides Flandria randa. Hollandi edikliga 26. VI 1630.a astast õigustati blokeerijat blokaadi läbimurdepuhul, kui ei osutu võimalikuks blokaadi läbimurdjat kohapäält tabada, teda ka kaugemalt kinni võtta, kui ilmneb blokaadi läbimurde kavatsus. Blokaadi läbimurdekorral oli vastase sõjalaeval õigus blokaadi läbimurdjat vahistada, kuni sihtsadamasse jõudmiseni. Nüüsameti lubati ära võtta laeva, mis sõitis neutraalsesse sadamasse, kui lõppsihiks oli mingi blokeeritud sadam. 1)

---

1) H. Wehberg, lk. 27.

aastal 1676. Whitehalli lepinguga Hollandi ja Inglismaa kuulutasid kogu Prantsusmaa blokeeritaks lihtsa teadavandmise vaidlu. Nagu fiktiivse blokaadi praktikast nähtub oli nende blokeerimiste puuduseks nende ebatõhusus, mis oli tegemist pikkade rannaribadega, mida oli raske täielikult blokeerida.[1] Utrechti lepe 1713. a. nõrgab sulestamise efektiivsust, sest Hollandi ja Inglismaa poolt tunnistatud fiktiivsete blokaadi suhtuti tüüste riikide poolt eitavalt. Vaatamata sellele tarvitas Inglismaa ka hiljem fiktiivset blokaadi, tuntuim neist aastal 1756 ja 1775. Prantsusmaa vastu.[1]

Kolmanda epohhi blokaadi mõiste ajalooliselt kujunemises moodustab periood Ameerika Ühendriikide iseseisvussõjast kuni Napoleoni

---

1) H. Wehberg, lk 27.

valitsemisaja lõpuni. Inglismaa hoiak meresõjaõiguse suhtes oli risti vastukäiv ülejäänud Euroopale. Tema vägivald tekitas erapooletule rasksusi ja rahjustas rendeõigusi. See seltsus väljas selvastatud erapooletuse lüdu tekkimise aastal 1780. Lüdu ellutoisa oli Katariina II, kelle deklaratsioon taotles laevasõidu vabadustsoodustavate printsiipide tunnustamist. Blokaadi küsimuses nõuti seletamise reaalsust, s.o. sadamat peetakse siis blokeerituks, kui sinna sissesõit on seotud nähtava hädaohuga. Lõbise tunnustas seda deklaratsiooni rahekka riiki. Inglismaa rasustas Prantsuse revolutsiooni, et minna tagasi oma vanade tabade juure. Kaliitu astunud rügid ei arvestanud kaua oma seniseid tõekspidamisi meresõjaõiguse suhtes, (erandiks oli Taani) ning teotsesid karmilt Prantsusmaa vastu. a. 1794.

ameerika ühendriigid sõlmisid lepingu Inglismaaga ja 1799.a. Preisiga, mis rajati consolato del mare põhimõtetele.[1] 18. sajandi lõpul sõda Inglismaa ja Prantsusmaa vahel muutus üha enam ja enam majanduslikuks hävitamissõjaks. Inglismaa rajestas vaid fiktiivse blokaadi, millele Prantsusmaa vastas kaubide äravõtmisega kõikide laevade konfiskeerimiseks, mis sisaldavad inglise laadungit. Inglismaa reageeris sellele läbisõitmist soovitavate neutraalriikide laevade äravõtmisega, millega tal tekkis konflikt Taaniga, kuhu segas end ka Vene. Aastal 1800 moodustati relvastatud erapooletuse liit Taani, Rootsi ja Preisi vahel. Nõuti blokaadi efektiivsust ja viidi notifikatsiooni. Inglismaa vastas sellele uude kolme riigi laevade konfiskeerimisega, millele Taa-

---

1) H. Wehberg, lk 35.

ni reageeris samaga inglise laevade suhtes. A. 1801 sunniti Taanit kopenhaageni pommitamisega Nelsoni poolt relvastatud erapooletuse põhimõtet juure tagasi.[1] Samal ajal toimus Vene Paul I tapmine, mis tõi kaasa keisrivahetuse. Uus keiser sõlmis Inglismaaga 7. juunil, 1801 lepingu, milles määrati kindlaks, et blokaadi efektiivsuse suhtes püsab sellest, kui laevad on kas sadamas või ka selle läheduses jäässesõit on seotud nähtava hädaohuga. See leping, millele hilgem Rootsi ja Taani juure astusid, tähendas esimese relvastatud neutraliteedi põhiprintsiipide hävitamist. Tasisaldas suurusid ekskirju erapooletuile. Nimelt lubati vaenlasega kaubelda; kontrabandimõiste jäeti määratlemata ning blokeerimiseks nõuti tegelud arv laevu, et

---

1) K. Wehberg, lk 36.

blokaad oleks rakstiv. 1)

Napoleoni poliitika peamiseks sihiks oli Suur-Britannia isoleerimine, tema kaubanduse hävitamine ja Inglismaa alistamisele sundimine. Napoli rahu 1801 aastal üheks tingimuseks oli, kõikide Napoli ja Sitsiilia sadamate sulgemine Inglismaa kauba ja sõjalaevadele kuni üldise rahu sõlmimiseni. Samasuguste tingimustega seoti kõiki Euroopa liitlasi, kes paratamatult pidid ühinema Napoleoniga. 1803. a. teatas Prantsuse valitsus, et ükski Prantsuse sadam ei tohi vastu võtta kolooniate tooteid ega otseselt Inglismaalt saabuvaid kaupu; kõik sõõrasid tooted või kaubad kuuluvad konfiskeerimisele. Neutraalsed laevad, mis kaubanduslikult suhtlesid Britiga, allusid kinnivõtmisele. 1806 a. Berliini

---

1.) H. Uebberg, lk. 37.

dekreediga keelati Briti kaubalaevadel sõita Prantsuse asumaadele, protektoraatidele ja liitlaste sadamaisse.

Jena ja Austerlitzi võidud võimaldasid Napoleonil triumfeerida, sest nüüd Inglismaa meri jäi talle võitmatuks, lubas kogu mannerala tema ees. Aga kui Napoleon lootis, et kontinentaalblokaad hävitab kogu Briti kaubanduse, osutusid tegelikud tagajärjed vastupidiseks. Ta püüs nüüd jõus kaks aastat enne kui tsaar lõpuli lootuti, kuid juba ammu enne seda pidid prantslased tegema mõningaid järeleandmisi. Süsteemi otseseks mõjuks oli Ameerika riikastumine. Ühendriigid kui vrapooletu jõud tohtis mandriga vabalt kaubelda ja Uus-Maailma kaubalaevandus puhkes Napoleoni sõdade ajal õitsele, kuna teeniti väga hästi kaubalaadungitelt, mida tvodi Prantsuse sadamaisse. Süsteemi lei-

sest mõjus oli Napoleoni alamate ja vasallide laevastuse nurin ja kaebused kõigi koloniaalproduktide, eriti suhkrute. Kuna Prantsusmaa laevad Trafalgari lahingust saadik ei viinud merel mingit julgeolekut, lasus Euroopa kaubandus endisest suuremal määral Inglismaal. Napoleon püüdis rahulolematuid rahustada asendusproduktide leidmisega koloniaalkaupadele, mida ta suutis teostada vaid minimaalselt, kuna tarve Briti toodete järgi oli suur ja üldine. Briti leping Türgiga võimaldas tal Vahemere kaudu kaupu saata Konstantinoopolisse ja sealt Balkani ning Ungari kaudu Kesk-Euroopasse. Trianoni dekreediga a. 1810 pandi kehtima kitsendavad määrused koloniaalkaupade sisseveole ja samal aastal Fontainebleau dekreediga tehti kohaldus inglise tööstussaaduste hävitamiseks, mis leiti kontinendil. See kõik

ei anna külvaldaselt tulemusi ja Prantsusmaa oli sunnitud peagi ise hankima lõpsentse kauplemiseks vaenlasega. Ametlike lubaade hind oli kõrge, kuid meetod oli edukas. Briti laevad vaenutasid taas maailma ja Napoleoni kontinentaalne blokaad oli ebaõnnestunud; ta katse blokeerida merd, oli püördunud ta enda vastu. 1812.a. lvobuvad blokaadist Vene ja Rootsi, 1814.a. Preisi.[1]

Vaadeldes ajajärku blokaadi mõiste kujunemisel Napoleon I valitsemisaja lõpust kuni tänapäevani, ilmneb või gepäält alaline püüe ühtlase mereõ ja õiguse järele, et vältida neutraalsete ja sõdijate vahel lahknevamusi nende õiguste ja kohustuste suhtes. Selleks leidis aset Pariisi rahukonve-

---

1) Boissière, lk. 60.

rents aastal 1856, millest võtsid osa: Inglismaa, Austria, Sardiinia, Vene, Türgi ja Prantsusmaa. Pariisi deklaratsioon sisaldab järgmisi põhialuseid: 1)

1. Vaaperdamine on ja jääb lõpetatuks.
2. Neutraal-lipp katab vaenulist kaupa, väljaarvatud sõjakontrabandi.
3. Neutraalkaup, väljaarvatud sõjakontrabandi, ei ole kinnipeetav vaenulise lipu all.
4. Blokaadi, et olla kohustav, peab olema mõjuv, effektiivne, s.o. ülival peetud küllaldase jõuga, et tõesti takistada juurdepääsu vaenlase rannale." 2)

Ei lubatud ühtki lepingut sõlmida, mis pole kooskõlas nende nelja printsiibiga. Sooviti ka teiste riikide juurdeastumist. Nüüdseks on püüdnud kindlaks teha lii-

---

1) H. Wehberg, lk 43.

2) A. Piip, Rahvusvahelise õiguse süsteem, lisa.

tunud riike, milliste loetelu on järgmine: Sitsiilia, Doonaurüigid, Toskaana, kirikriik, Belgia, Madalmaad, Rootsi, Norra, Kreeka, Taani, Saksa liit, Portugal, Šveits, Modena, Mus-Granada, Tšiile, Parma, Guatemala, Uruguay, Haiti, Argentiina, Equador, Peruu, Brasiilia, Jaapan, Hispaania, Mehhiko. 1)

Pariisi deklaratsiooni tähtsus ei seisne mitte üksnes merisaagiõiguse kõvaldamises, vaid neutraalsete raubanduse kurgendamises ja ka vaenulise merirraubanduse svodustamises. Talle võib vaadata kui magna chartale merisõjaõiguses, mis moodustab teatud kodifikatsiooni alguse kõige raskemale alale rahvusvahelisest õiguses. Seega on ta 19. sajandi markantsem saavutis merisõjaõiguses. 2)

1.) Wehberg, lk. 44.

2) Wehberg, lk. 48.

Sõjalise blokaadi kõrvale ilmub 19. sajandil rahulise blokaadimõiste. Seda sammu tarvitatakse surveabinõuks ilma sõjaseisuluseta. Näiteks toimiti nii 1837.a. inglaste poolt hispaanlaste vastu, 1838.a. blokeeris Prantsusmaa rahu ajal Mehhiko sadamaid ja samal ajal ka Buenos-Airesi sadamat. 1847.a blokeerisid Inglismaa ja Prantsusmaa ühiselt Argentiina sadamaid ja aastal 1886 teostati rahulist blokaadi mitmete Euroopa riikide poolt Kreeka vastu. Sellist nähtust, et rahuline blokaad on praktikas luidnedrohket rakendamist 1) Teooriast osa autoreid pooldavad rahulist blokaadi, teised aga eitavad selle seaduslikkust. Argumendid mis esitatakse rahulise blokaadi vastuvõetavalt tähtsuselt, osalt aga üsna tõsi-

---

1) E. Kuttnaus, lk 36.

sed.[1] Pariisi deklaratsioon ei vaatle rahulist blokaadi, kuid sellist ei järgnevust, et ta seda eitaks. Paljudele rahulistele blokaadidele on järgnenud sõda, mil mitmed riigused interventsioonid on sõjaga ära hoitud. Nii ei saa rahulist blokaadi pidada tuluturu ja sellelt sissetuleku allikaks. Kui rahuline blokaad suudab lahendada rahvusvahelisi tüliküsimusi, on ta odavam abinõu kui sõda, mis ta võib alla sama tüüramiline.

Teine grupp argumente on kaalutamad. Kõigepäält: blokaad ei ole avaskõlas rahuolukorraga. Mõnede arvates rahuline blokaad moodustab vahepäälse olukorra sõja ja rahu vahel.[2] Kaubandus kõikide rahvaste vahel on

---

1) Beissière, lk 109

2) samas, lk 110-112

rahu ajal vaba — see on üldtunnustatud põhimõte. Aga see printsiip kummutab iseenesest rahulist blokaadi kui rahuaegsete tüliküsimuste lahendamise vahendit. Sageli on rahuline blokaad aga palju kvorvavam kui sõjaaegne, sest tal võib olla palju pikem, näiteks kestis Argentiina blokeerimine terve nimme aastat. Kokku võttes võib saa rahulise blokaadi puhul ajavol olla kvogilised ega põhjendada, et sel blokaadil on rahuline iseloom. 1)

Rahuline blokaad võib sidur olla aimult blokeerivale ja blokeeritavale riigile, mitte aga kolmandatele riikidele. Näib olevat raske legitimeerida rahulist blokaadi, olgugi, et tal on mõned vaieldamatud paremused, näit. sõdade arvu vähendamise mõttes 2)

1) Reissière, lk 114
2) Samas, lk 115-116.

Blokaadi rakendamine Euroopa riikide poolt XIX ja XX sajandil (kuni Maailmasõjani).

aasta.	Inglismaa	Prantsusmaa	Itaalia	Saksamaa	Venemaa	Austria
1827.	Türgi	Türgi			Türgi	
1831.		Portugal				
1833.	Holland	Holland				
1834.		Kolumbia				
1836	Uus-Granada					
1838		Mehhiko Argentiina				
1842	Nikaragua					
1845	Argentiina	Argentiina				
1850	kreeka					
1860			Gaeta Messiina			
1862	Brasiilia					
1884		Formoosa Siiam				
1886	kreeka		kreeka	kreeka	kreeka	kreeka
1888	Sansibar		Sansibar	Sansibar		
1893		Siiam				
1897	kreeta	kreeta	kreeta	kreeta	kreeta	kreeta
1913	Montenegro	Montenegro	Montenegro	Montenegro	Montenegro	Montenegro

20. sajand tõi mitmesuguseid konventsioone rahvusvahelise õiguse kohta, eesotsas Haagi konventsioonidega. Mereõiguses on põhjapanevat tähtsust Londoni konverents mereõiguse kohta aastast 1909, mis on jäänud meresõjaõiguse baasiks tänapäevalgi. Londoni konverents kutsuti kokku Inglismaa initiatiivil jätkuks Haagi konverentsil lahtiseks jäänud meresõja regulatsioonidele. Konverentsil moodustus kaks huviderinnet. Ühelt poolt Inglismaa kui valitsev mereriik, teiselt poolt kontinentaalriigid, kelle huvides oli valitseva moreriigi nõrgestamine. Vastavalt nendevaheli konverentsi resolutsioonid suhteliselt konservatiivseteks. Konverentsi kvosseisu kvalifikatsiooni äärmiselt kõrge, see oleks au teinud igale teadtlaste konverentsile. Sellepärast on Londoni konverentsi töö vili, mis avaldati deklaratsioonina, väga hästi sõnastatud ja prantslase Renault'

poolt põhjalikult kommenteritud.

Londoni konverents ei saanud avaldada mingit rahvusvaheliselt siduvat merepõja õiguse koodeksit, vaid tema otsused kandsid ainult deklaratoorset ilmet. Maksvuseks vajas see deklaratsioon ratifitseerimist vastavate riikide seadusandliku võimu poolt. Seda on tehtud väga ebaühtlaselt; üks või teine riik jättis ühe või teise artikli kinnitamata. Londoni deklaratsioon rippus täielikult Inglismaa seisukohast. Et ta oli kujunenud peamiselt vrapoletute huve käitsvaks ja sõdijate õigusi kitsendavaks aktiks, ei olnud tõenäoline, et Inglismaa Euroopa kasvava pinevuse juures loovutaks oma tõhusaima relva. Kuigi laialdased ringkonnad deklaratsiooni pooldasid ja ka Inglise välisminister Sir E. Grey konverentsi algatajaks oli, lükkas ülemkoda deklaratsiooni tagasi. Sellega oli deklaratsiooni tulevik otsustatud. Deklaratsiooni artiklid jäid ainult mittesiduvaiks juht-

nõõrides. 20. aug. 1914. kuulutas Inglismaa, et ta muu sõjas järgib üldiselt Londoni deklaratsiooni põhimõtteid, aga juba süs ja hiljem vul rohkem teostas ta siseulisi muunduni deklaratsiooniis.

Kuna Londoni deklaratsioon võtab rohkem kogu eelmise arengukäigu ja on õiguslikuks aluseks järgmise ajajärgu blokaadi-käsitusele, ei ole üleanune esitada temas blokaadi puhta käivad artiklid täies ulatuses.

Peatükk I. Blokaadist sõja ajal.

Art. 1.

Blokaad peab piiramma saadamate ja kallastaga, mis vaenlase päralt või tema poolt okupeeritud.

Art. 2.

Kokkukõlas Pariisi deklaratsiooniga 1856. a. blokaad, et olla rohustav, peab olema mõjuv, st. üleval peetud küllaldase jõuga, et takistada juurdepääsu vaenlase rannale.

Art. 3

Blokaadi mõjuvuse küsimus on fakti küsimus

Art. 4.

Blokaadi ei loeta äravõetuks, kui blokeerivad jõud ajutiselt eemale lähevad paha ilma pärast

Art. 5.

Blokaad peab erapooletult läbi viidama kõikide lippude suhtes.

Art. 6.

Blokeeriva jõu ülem võib lubada sõjalaevadel blokeeritud sadamasse sisse minna ja pärast välja tulla

Art. 7.

Ülevõimsa korral, mis kindlaks tehtud blokeerivate jõudude mõne võimu poolt, võib erapooletu laev blokeeritavasse kohta sisse minna ja sealt pärast välja tulla, tingimusel, et ta sinna maha ei jäta ega sealt peale ei võta ühtegi kaupa.

art. 8.

Blokaadi, et olla rohustav, peab olema ümbritatud art. 9 kohaselt, ja teada antud 11 ja 16. art. kohaselt.

art. 9

Blokaadi ümberütlus tehakse kas blokeeriva riigi või tema nimel tegutsevate merevõimude poolt. Tema määrab:

1. blokaadi alguse päeva;
2. blokeeritud ranna osa geograafilised piirid;
3. aja, mis antakse erapooletutele laevadele välja tulekuks.

art. 10

Kui blokeeriv riik või tema nimel tegutsevad merevõimud ei võta arvesse määrusi, mis art. 9 p. 1. ja 2. olemas ja miida nemad pidivad blokaadi ümberütlusse ülesvõtma, siis ei loeta viimast maavaks, ja selleks, et blokaadil seaduslikud tagajärjed oleks, on tarvilik uus ümberütlus.

Art. 11.

Blokaadi kuulutus antakse teada:

1. Erapooletutele riikidele — blokeeriva riigi poolt, teadaandele läbi, mis on pööratud nende valitsustele enestele või tema juures olevatele esindajatele;

2. kohalikkudele võimudele — blokeeriva jõu ülema poolt. Need võimud omalt poolt teatavad blokaadist võimalikult lühikese aja jooksul välisriikide konsulitele, kes blokaadi alla kuuluvas sadamas või rannaosas oma kohuseid täidavad.

Art. 12

Määrused, mis blokaadi kuulutusest ja teadaandmisest puutuvad, maksavad ja, kaneil kordadel, kui blokaadi laiendatakse teema püüride poolest või muudatakse päästteema äravõtmist.

Art. 13.

Blokaadi vabatahtlik äravõtmine, samuti ka lepingu tegevuse ea lühendamine, peab teada andma korras, mis ette kirjutatud art. 11.

Art. 14.

Erapooletu laeva kinnipidamise võimalus blokaadi rikkumise pärast on tingitud selle tegelikku või eeldatava teadliku kuulsega blokaadist.

Art. 15.

Teadliku kuulsa blokaadist eeldatakse, kui vastupidised tõendused puuduvad, sel juhtumusel, kui laev on neutraalsadamast välja tulnud juba pärast blokaadi teadaandmist, mis tehtud õigel ajal sellele riigile, millist olenev mainitud sadam.

Art. 16.

Kui laev, mis blokeeritavale sadamale läheneb, ei teadnud blokaadi olemisest, või kui ei või eeldada, et tema seda teadis, siis teadaandmine peab tehtama laevale enesele blokeeritava

jäu laeva ohvitseri kaudu. See teadaandmine peab sisse kantama laeva päevaraamatusse tema päeva ja tunni, samuti ka laeva selle silmapilgu geograafilise asendi äramärkimisega.

Erapooletu laev, mis blokeeritud sadamast tuleb, peab vabalt läbi laskma sel juhtumusel, kui blokeeriva jõu ülema hoolitusel rohalikkudele võimudele ei olnud blokaadi kuulutusest teada antud, või kui neile teadaandud kuulutuses ei olnud nõudatud tähtaega.

Art. 17.

Erapooletute laevade kinnivõtmine blokaadi rikkumise pärast võib sündida ainult sõjalaevade tegevuse piirkonnas, millele peale on pandud blokaadi mõjuruse tõstamine.

Art. 18.

Blokeerivad jõud ei pea takistama juurdepääsu erapooletutesse sadamatesse ja randadesse.

Art. 19.

Sel juhtumusel, kui laev antud silmapilgul

lähub mitteblokeeritud sadamasse, ükskõik missugune päritolu laeva või tema kaubaga sihtmäär ei loeta blokaadi rikkumist tõendatuks, et õigustada laeva kinnivõtmist.

Art. 20.

Laev, mis blokaadi rikkumiseks blokeeritud sadamast välja tuli, või tegi katset sinna minna, jääb kinnivõetavaks seni, kuni kestab tema tagaajamine blokeerija jõu enda laeva poolt. Kui tagaajamine on katkestatud või blokaad ära võetud, siis ei või kinnivõtmist enam tehtada.

Art. 21.

Laev, mis on tunnistatud blokaadi rikkumises süüdlaseks, konfiskeeritakse. Küsama konfiskeeritakse kaubaga, kui ei ole tõendatud, et tema peale laadimise silmapilgul isik, kes seda toimetas, ei teadnud ega võinud teada blokaadi rikkumise kavatsusest. 1)

---

1) A. Püp, Rahvusvahelise õiguse süsteem, lk 273-275.

III Blokaadi teooria kujunemine 19./20. sajandil.

Blokaad ehk sulus on riigi merepiiri osaline ehk täieline sulgemine teise või teiste riikide merejõudude poolt, sihiga katkestada blokeeritud riigi ühendusi muu maailmaga; uuemal ajal tähtis sõjavahendeid.

Blokaadi põhjendamisel tõusetub kaks küsimust, esiteks kas on kaubandusblokaad seaduslik vaenlase vastu ja teiseks, kas on kaubandusblokaad seaduslik erapoolelute vastu? Enamik autoreid ei katsu legitimeerida blokaadi selt seisukohalt. Need, kes seda teevad esitavad järgmisi argumente:

a) kaubanduslik blokaad on üks mõjuvamaid sõjapidamisvahendeid. Vaenlane, kelle kauban-

dus on hävitatud on sunnitud raha tegema.[1]
b) blokaad, mis takistab vaenlase kaubandust
suudustab blokeerija enda produktsiooni.[2]
c) blokaadi kaudu vastase majandust takis-
tades lühendatakse sõda.[3]

Kõik autorid, (väljaarvatud inglise autorid),
katsuvad põhjendada blokaadi rahvusvahelise
tes. Ei esine mitte vähem kui viis teooriat.
Mõned asetavad ettevõtja kompromissi idee, tei-
sed valuutamisest või okupatsioonist tulenenud
süveraanseisõiguse, kolmandad ajutise val-
damise idee, neljandad (Saksa autorid) hä-
dakaitsvilikkuse teooria, viiendad peavad blo-
kaadi baasiks neutraliteedi kohustust.[4]

Kompromissi ideed ei toeta ükski päris

---

1) Boissière, lk. 87-88.
2) Samas, lk. 89.
3) Samas, lk. 90
4) Samas, lk. 93.

Galiany, kes ütleb: vrapvoltetuil on õigus raubelda sõja ajal blokeeritud linnaga, teiselt poolt on rõdijail õigus taxistada segamist oma sõjalistesse operatsioonidesse. Need kaks õigust väldidamatult sünnitavad konflikti. Selle vältimiseks lüüakse kompromiss, mille järgi kolmandad riigid hoidevad kaubandussuhetest blokeeritud kohtadega.[1]

Autorid, kes põhjendavad blokaadi suveraansuse õigusega jagunevad kahte gruppi:
a) need, kes lähtuvad vallutamise mõistest.
b) need, kes lähtuvad okupatsiooni mõistest.
Vallutamise teooriat on arendanud Hautefeuille. Ta ütleb: riigil on õigus sulgeda oma sadamaid võõrale kaubandusele. Sõdija, kes selle vaenlase sadama on selle mereala teataval määral vallutanud ja võib vastavalt taxistada vrapvoltetute kaubavahetust selle alaga.

---

1) Boissière, lk 93-94.

nagu oleks ta tema enda oma.[1]

Sellele on esitatud kolm tähtsamat vastuargumenti:

1. territooriaalvesi ei ole vallutatav teisiti kui ainult maaga koos, sest ta on maaga aktsessoorne.
2. Ülgumeri ei ole appropriieritav.
3. kuigi sõdijat võiks vaadelda kui territooriaalvee omanikku ei või ta rikkata juurepääsu.

Kokkuvõttes vallutusõigus ei ole blokaadi aluseks.[2]

Okupatsioonitevoriat põhjendatakse okupatsiooni analoogiaga maal. Blokeeriv riik asendab vastaval merealal suveräänset võimu. Mille arvates on see teooria vale, sest ookean ei allu oma looma poolest mingile okupeerimisele.[3]

Omandusteooria on väga lähedane eelmisle-

---

1) Boissière, lk. 94-95.

2) Samas, lk. 96-97

3) Samas, lk. 97.

le teooriatele, vastuväited on ka samad.[1]

Vajadusõiguse doktriini tähtsamad esindajad on Bluntschli ja Gessner. Nende teooria on järgmine: sõda on mõõdapääsmatu pahe. Et vahendeist sõda järsku lõpetada on vaenlase kaubandust nõrgestada, millega tuleb nulgeda vaenlase sadamaid ja rüelata neutraalsetele sissepääs nendesse. See kahjustab küll kolmandaid riike, aga see pole küllaldaseks põhjuseks tema heakskiitmiseks.

Häädalaviikkuse teooria puhul on see, et blokeerija võib tema najal blokaadiga liialdada.[2]

Viies teooria põhjendab blokaadi neutraalsuse kohustustele. Esindajatele kuuluvad ka Fauchille ja Bonfils. Nad lähtuvad seoses sõjakonterbandi- ja blokaadi teooria vahel.

---

1) Boissière, lk. 98

2) Samas, lk. 99-100

mõlemad kitsendavad enam või vähem vrapoolelute kaubandust vaenlasega. Esimene nelab kolmandail riikidel varustada sõdijaid teatavate sõjatarbeainetega; teine paneb kehtima ühtlase kulu vaenlase kaubandusele. Erapooletu riik ei kahjusta sõdijat mitte ühesnes sellega, et varustab vaenlast sõjamaterjaliga; vaid ka vaenlase sadamatega kauplemisega ühtlase. Erapooletud on seotud kohustusega, mida osetab sõjaseisukord. Erapooletu laev, mis riikub blokaadi on samasuguses asendis kui vaenlane.

See teooria on sama võimatu kui eelmised legitimeerima kaubanduslikku blokaadi.#

Kokku võttes kaubanduslik blokaad on ebaseaduslik vrapooletute ja vaenlase vastu. Sõjaline blokaad on aga õigustatud. Tal on põhjenduseks a) vaenlase vastu — vajadusõigus.
b) erapooletute vastu — erapooletuse kohustused.[1])

---

1) Boissière, lk. 101-104.

Blokaadi kehtivuse tingimused on järgmised: a) sõjakuulutus, b) blokaadile alluv koht, c) kuulutamine pädeva autoriteedi poolt. d) teatav avalikkus, e) reaalsus ehk efektiivsus.1)

A. Blokaadi kehtivuseks on vajalik, et oleks esinenud sõjakuulutus, kuna me ei saa legitimeerida rahulist blokaadi, mis vähtes rahulist blokaadi avalõõsist eespool.

B. Blokaadile alluva koha vaatlusest ilmneb, et blokeerida tohib ainult alasid, mis on vaenlase omad või vaenlase okupatsiooni all. Maaala blokeerimisel, millele vrapoolitul ja ühel sõjapidajal on samal ajal õigused tuleb eraldada mitut võimalust. Rahvusvahelised jõed, mille kohta blokaadi küsimus on otsustatud kokkulepetega, alluvad blokaadile vastavalt neile kokkulepetele, näiteks aas-

---

1.) Boissière, lk. 105.

tal 1804 kuulutati vabaks laevasõit Rheinil, aastal 1853 Taaval ja 1885. a. Kongol ja Nigeril Kokkuleppe puudusel ei tohi sulgeda jõemuut neutraalsete kaubandusele.[1]

Väinade ja meredevaheliste kanalite blokeerimises toimitakse vastavalt sellele, kas need on täies ulatuses ühe riigi piiride või puutuvad vaid ka kolmandaid riike. Esimesel juhul on õigus neid blokeerida, väljaarvatud mi nad pole rahvusvaheliselt neutraalseks kuulutatud.[2]

Blokaadi, et olla kehtiv, peab olema deklareeritud ehk kuulutatud pädeva autoriteedi poolt. Sellist nõudest järgneb kaks küsimust; esimene kuulub rahvusvahelisse õigusesse, teine riigiõigusesse. Esiteks – kas või iga riik kuulutada blokaadi? Iga tunnustatud

---

1) Boissière, lk. 126

2) Savas, lk. 127-129.

riik võib kuulutada blokaadi oma vastase vastu; ja ainuüksi niisugune riik. Sellest reeglist on üks erand. Mässuliikumise korral, kui see liikumine võtab sellised dimensioonid, et pole näha kummale poole võit kaldub ja kui mässuline pool respekteerib sõjaõigust, antakse ka mässulistele sõdija õigused.[1] Ainult niisugusel korral on ka mässulistel õigus kasutada blokaadi ja nõuda kolmandatelt riikidelt selle arvestamist.

Teiseks – milline autoriteet on riigis pädev blokaadi kuulutamiseks. Blokaadi kuulutamiseks on õigus suveräänsel võimul, kui võimud on lahutatud, siis kuulub blokaadi kuulutamise õigus sellele võimule, kes on õigustatud sõda kuulutama, nii siis exekutiivile.[2] Samuti kuulub exekutiivile ka naabuliste blokaadi kuulutamise õigus. Sageli on

---

1) Boissière, lk. 133-134.

juhtumeid, mil blokaadi paneb peale mõni merevõimsuse ülem, seljuhul toimib see ülem ekskutiivi volinikuna. 1)

Ühenx blokaadi kehtivuse tingimusex on blokaadi avalikkus. Tuntakse kolme liiki notifikatsioone: a) viiline teadaanne, mis teeb aset blokeeriva üksuse ülema poolt blokaadi rikkumise juhul; b) diplomaatiline ehk üldine notifikatsioon — teeb aset diplomaatilisel teel vaapvoleeruile riikidele; c) notifikatsioon konsulitele ja võimudele blokeeritud alal. Peab blokeeritud piirkonnale selgesti esitama blokaadi täpsed piirid ja algusе aja. Samuti vaapvoleeruile laevadele väljatulekuus antav ajavahemik. Kui on tehtud ainult üldine notifikatsioon, siis on seaduslik takistada ainult sisesõitu sadamasse. Kui on tehtud

---

1) Boissière, lk 134-135

notifikatsioon ainult konsulitele ja kohalikele võimudele, siis võib tanistada ainult sadamast väljumist.1) Siin esitatud tervikle on mitmed autorid diametraalselt vastu. Gessneri tesid enamikult ühtivad siinsete väidetega.2)

Blokaadi kehtivuseks on vajalik ka, et blokaad oleks efektiivne. Kõik autorid 19sajandil, välja arvatud enamik inglise ja ameerika publitsiste püüavad legitimeerida blokaadi ja tunnistavad reaalse läbiviimise tarvilikkust. Hautefeuille, kes põhjendab blokaadi vallutamisõigusega, nõuab täiesti loogiliselt, et blokeerimine peab ühtima küllaldaste jõududega.3)

---

1) Boissière, lk. 137.

2) Samas, lk. 138.

3) Samas, lk 144.

Tauchille jõuab teisel teel samadele tulemustele. Tema arvates kahjustab mittetõhus blokaad rohkem sõbralikke riigivõlglasi kui vaenlast. Saksa kooli esindajalt, kelle arvates blokaad tugineb rõhutatavilikkusele, näib efektiivsust nõue väheloogiline. Siiski nad nõuavad efektiivsust ja laiendavad Inglismaa fiktiivse blokaadi tava.

Üldiselt inglise ja ameerika autorid ei püüa üldse legitimeerida blokaadi tavitamist. Nad pürduvad blokaadi teooria ehitamisega, tuginedes oma priiskohtuta otsustele. Nemadki püüavad vastu võtta efektiivsuse põhimõtet, aga nende süsteem tegelikult kaotab ka fiktiivset blokaadi. Kõik publitsistid ei ole ühesmeelel efektiivsuse saavutamisviisist. Boissière arvates blokaad peab täitma kaks tingimust:
a) ei ei ohustataks bona fide blokeeritud sa-

damale lähenevaid lauvu;

b) et päevast rahu sõlmimist iihendusteid võiks taas üles seada.[1]

19. sajandi lõpul loendati veel vahendit, et saavutada seda eesmärki rahuoldaval viisil:

1. kõige kindlam vahend efektiivseks blokaadiks on sulustada sadamat piiriva sõjalaevade ahelaga.
2. Laevade rangus on maksimaalselt rahekordne kahuri laskeulatus
3. Blokaadi võib toetada maapatareidega.
4. Läbipääsu sulgemisega takistuste abil, mis selgesti on märgitud.
5. Võrkmüinide abil. 2)

Tänapäeval kuuluvad need nõuded ajaluukku.

Meie ajal on efektiivsuse printsiip kõikjal nõutav. Efektiivituid mõistet on püütud lähemalt

---

1) Boissière, lk. 146.

2) Samas, lk. 149.

definurida ja lepinguis määritletakse laevade arv, näit. kaubaleping Prantsuse ja Taani vahel, mis määratleb kindlaks, et peab olema vähemalt kaks laeva, mis efektiivselt kinnitlustavad.

Blokaadimurde küsimuses tuleb vaadelda kahte ala küsimust, missugused elemendid peavad esinema ühes koos, et oleks tegemist karistatava blokaadimurdega.

1.) elemendid, mille koosesinemine on tarvilik karistatava blokaadimurde moodustamiseks on järgmised:

a) et blokaad oleks korrapäraselt peale pandud

b) et ta oleks kehtiv, sel hetkel kui laev, kui laev sõidab sadamasse sisse või lahkub sealt

c) et laev oleks teadlik blokaadist ja tal oleks eesmärgiks murda sulustamise joont (kavatsus element)

d) et ta teostaks blokaadi murdeakti. (materiaalne element)1)

---

1) Boissière, lk. 179.

ülesluja vastu on blokuri ja pvolt rakendatavad karistused.

Kui laev katsub rikkuda blokaadi on blokurijal õigus teda kinni võtta või põgenemise korral hävitada.

Kui tabatud laev pole meriväeline või kinnivõtja detašeerida lähimasse rahvusliku sadamasse.

Vaenlase kaup vaenlase lipu all kuulub konfiskeerimisele. Neutraallaevade kinnipidamise korral kauba saatuse suhtes on mitmesuguseid teoriaid. Inglise prüsikohtute järgi on kõik laevad vaenlikud, kelle omanik on vastase riigi kodanik.

Laeva kinnipidamine blokuriva jõuga on ainult provisoorne; lõpliku otsuse laeva saatuse kohta teeb prüsikohus, otsustades kas kinnivõtt on olnud seaduslik või mitte. 1)

---

1) Boissière, lk. 199.

Blokaad võib lõppeda rahul viisil: esiteks lõppemise objektsel põhjusel, teiseks rahusõlmimisel.

1. Blokaadi lakkamise objektsed põhjused:

a) blokaadilaevastik antakse laialivalgelaste nõuete jõudude poolt.

b) blokeeriv laevastik lahkub vabatahtlikult, ilma tagasitulekuta kavatsuseta.

c) laevastik lahkub ajutiselt, et tõstada teist ülesannet.

d) sulustamiselüün on momentaanselt katkestatud mõnede laevade ära oleku tõttu.

e) eskaader on sunnitud tagasitõmbuma halva ilma tõttu.

f) blokeeriv riik notifitseerib erapooletule riikidele blokaadi lõppemist.1)

Viienda juhtumi puhul on ennemik autoreid seisukohal, et ilmastiku olude tõttu blokaadi laevastiku lahkumine ei lõpeta veel blokaa-

1) Boissière, lk 212

di. Bulmerincq määrab tormi tõttu blokaadi laevastikule lubatud lahkumisaja 24 tunnile, aga harilikult ei tehta seda kitsendust. Laevastiku äravolemul suspendumub blokaad; vaheaja kestel blokaadist läbisõitnud laevu ei tule süüki pidada blokaadimurdjateks.

IV Blokaadi rasustamine Maailmasõjas.

Maailmasõda, haavates nii suure hulga riike ja tootatud suurel määral uute vahendite ja meetodidega ning uutes tingimustes, näitas mitte ainult rahvusvahelise õiguse olemasolevaid ebaläikelikkusi, vaid vapustas põhjani kogu süsteemi.

Sõda näitas, et paljud senised reeglid osutusid ebakohaldastaks, kvoginakatakse või mitte rakendatavateks; teiseks näitas ta, et

olemasolevad seadused ei kata kogu vajaduri, vaid jätavad lünki mitte tegeriti ja vahendite suhtes. Maailmasõda lõi kaasa ka rahvusvahelise õiguse krüsi. Eriti mõjus tõi maailmasõda nähtavale palju puudusi senises rahvusvahelises õiguses.[1]

Vaadeldes sõja mõju meresõja seadustele, nähtub, et suurel hulgal allveemüünide tarvitamine, allveelaevade torpedopaat, raadio ja lennuk muutsid suuresti meresõja meetodeid ja lükkasid ümber mitmeid reegleid meresõja kohta. Eriline „kitra" blokaadi vorm valveLaevade asetamine otse blokeeritava sadama ette – muutus võimatuks. Müünide tõttu oldi sunnitud asuma „kaugblokaadile". Allveelaevade tarvitamine blokeeritava poolt raskendas mitte efektiivse blokaadi teostamist valveLaevade kordonite abil. Vastavalt sellele tuli

---

1) Garner. Int. Law, lk 452.

modifitseerida efektiivsuse nõuet. „Taberlik" efektiivne blokaad uutes tingimustes oli kaugelt vähem vastuvaieldav kui varem. Maailmasõda tõi tuvaalt üles järgmised küsimused: esiteks, kas allvee blokaad on seaduslik, kuna ta on ju äärmiselt mitte-efektiivne, ja kas on lubatav rakendada kogemisu doktriini? Londoni deklaratsioon kuulas viimast, mida ei oldud kindel selle sobivuses. Ilmnes vajadus uue otsustamise järele, et võib-olla leida kompromissi võimalust. Küsimuses, kumma õigused on tähtsamad, kas sõdijate või erapoolsete, pidasid ja peavad praegugi mitmeski kõrged autoriteedid tähtsamateks sõdijate õigusi.1) Ka kontrabandi küsimuses oli tavidus mitmete täienduste järgi.1)

Propageeriti isegi täielikku merede vabadust ja blokaadi ning kontrabandi keelduvõlbe.

Ex bibl. mat. Tart.

---

1) Garner, Int. Law. lk, 453-454.

See ei oleks aga õiglane, niikaua kui sama kuningakilbenduri ei tehta ka maasõjale. Näit. blokaadita Saksamaa oleks kahtlemata tulnud Maailmasõjas võitjaks. Igatahes oleks vaja mereõhu vabadust küll sellismõttes, et ei pandaks mõne väljaspool oma territoriaalvesi, ei blokeerita otseselt vrapoliitilisi sadamaid jms.1)

Ilmnes tungiv vajadus uue rahvusvahelise konverentsi järele, mis arvestaks Maailmasõja kogemusi ja töötaks põhjalikult ümber kogu senise rahvusvahelise õiguse süsteemi. Seda vajadust on kohe peale sõda mitmelt poolt rõhutatud.2)

Sõja algusmudul ei Briti ega Saksa valitsus ei kuulutanud blokaadi teist sadamate vastu. Tihti peetakse Saksa 4 II 1915.a. kuulutust, et Briti saarte ümber on sõjatsoon,

---

1) Garner, Int. Law., lk. 460

2) Samas, lk 463

blokaadikuulutusega, aga seda ei tule nii mõista, sest puudused blokaadi elemendid:
1. polnud paigutatud kohaldasi merejõe de Briti vetesse, mis oleks teinud blokaadi efektiivsemaks, vaid ainult allveelaevu. Igal päeval saabus näit. Inglismaa sadamaisse takistamatult umbes 600 laeva (üle 100 tonnilisi) 1)

Esimene tõeline seaduslik ehk traditsiooniline blokaad Maailmasõjas teostati Austria-Ungaripoolt Montenegro ranna vastu 10. VIII 1914. a. Ta on seaduslikult notifitseeritud. Pääle selle on veel mitmeid seaduslikku blokaadi näiteid. nagu: 2) Inglise-Prantsusi blokaad 1915. a. veebruaris Saksa Ida Aafrika ranna vastu 300 miili (540 km) ulatuses.
3. Jaapani blokaad 27 VIII 1914. Kiaotšou vastu
4. Inglismaa blokaad 2 VI 1915. mõnede Väike-Aasia sadamate vastu.

---

1) Garner, Int. Law. lk 317. jj.

5) Prantsuse blokaad 22 VIII 1915 ranna vastu Samose saarest Egiptuseni.
6) Inglise-Prantsuse blokaad 16.X 1915 Bulgaaria Egeose ranna vastu
7.) Itaalia blokaad 26 V 1915 Austria-Ungari saladmaid, Albaania ranna vastu 1)

Pääle selle oli rida väiksemaid ajutisi blokeerimisi, kõik kumulutatud ja teostatud seadusepäraselt. Protesti kutsusid esile ainult viimane.

Blokaad rakendamisel, võttis kaks kuju:
1) blokaad oma senisel seaduslikul kujul,
2) repressiivne blokaad, erinev senisest. Päälb nende:
3) eraõiguslik vorm: kuuka, olgugi evapoletu riigi blokeerimine Briti ja Prantsusmaa poolt politiliseeris karistuseks.

Esialgu täitsid kõik riigid seniseid seadusi, kuid järkjärgult tehti modifikatsioone, peamiselt Briti ja Prantsusmaa poolt. Modifikatsioonid

---

1) Garner, Int. Law., lk. 319

seisnesid:

1) uued eeldused teadasaadavuust,

2) ühtlase tsensuuna doktriini laiendamine kõigile kaupadele (mitte üksnes konterbandi kohta, nagu muidu)

3) jälitamisõiguse tsaudamine (USA, 1917). 1)

Sõda oli kestnud juba viie kuud, kui Inglismaa ja Prantsusmaa otsustasid blokaadi abil ära lõigata Saksa kaubandust. Seni võisid kaubad, mis ei kuulunud konterbandi nimestikku minna vabalt Saksasse. 1) Aga kuna konterbant haaras praegu kõiki sõjalisi ja ratsabeaineid, täitis see suurt määral sama otstarvet kui blokaad ja asendas seda. 2)

1. märtsil 1915., teatas Briti valitsus lühidalt nimel, et nad tahavad „võtta kinni kõiki laevu, mis kannavad vaenlase määratud, vaenlase kuuluvaid või vaenlaselt päritl kaupu."

---

1) Garner, Int. Law. lk 320.

2) Garner, Prize Law. lk 621.

Samm oli motiveeritud vastusena Saksa sõjalisele allveeblokaadile. Blokaadi teostamise suhtes kinnitatakse, et rahutaksse tagada igasuguse ettevaatusega neutraalriikide kodanikkude julgeolekut.[1]

Tõdadaantud blokaadi äratas rahvusvahelisi küsimust. Eriteks, kas nimetatud blokaad erines ilma blokaadiks nimetamata ja vastavalt valitsse blokaadi jaoks tarvilikkude lähenvate määratlusteta. Teiseks, suurõtte vastamatus oli põhjendatud sellega, et blokaad on suveräänõiguks sõjaliste ebaseaduslikku allveeblokaadi vastu. Sellepärast ei tarvitatavat tehnilisi termineid „blokaad", „konterband" jne.[2] Kuna Saksamaa „põjatsooni" määrus olevat väljaspool igasugust rahvusvahelist õigust, sellepärast Britigi sammud ei ole rah-

---

1) Garner, Int. Law. lk 319

2) Garner, Int. Law. lk 320

vusvahelise õiguse normide järgi. Ei tarvitata üldse tehnilisi termineid „blokaad", „contraband" vist „ei lase püüda endi pinguturi sellise vastase vastu juriidilistest võtetest." (peaministri sõnest)[1]

Samm ja selle põhjendus leidis vastuvõtu ja arvustamist USA's ja teistes neutraalriikides. Ühendriikide valitsus nimetas seda „nn. blokaadiks," „ebaseaduslikuks laadilt ja mõistelt."

Inglaste osavais vastuseletustes öeldi, et inglased rikkuvad tehniliselt seadusi, et avaldada survet vaenlasele, kes avalikult eitab rahvaste ja inimsuse seadusi. Tegelikult olevat asi rohkem rahvusvahelise moraali kui rahvusvahelise õiguse küsimus.[2]

Rahvusvahelise õiguse nõue on: vastastikkus. Sakslased on rikkunud rahvusvahelise

---

1) Garner, Prize Law., lk. 632

2) Garner, Int. Law., lk 321.

õiguse vaimu ja kirjatähti; inglased enda kaitseks on sunnitud rikkuma kirjatähte, aga nad peavad hoolikalt kinni vaimust. (Balfour, Times 2. IV 1915)1)

Vaieldav küsimus on üsna raske: kuivõrt rük peab oma surveabinõudes rahvusvahelist õigust rikkuva vaenlase vastu ise kinnipidama rahvusvahelisest õigusest? Evapoletute protestid tõnitasid, et rük peab selle juures evapoletute suhtes täielikult austama rahvusvahelise õiguse reegleid. Ja sel alusel olid nad Inglismaa ja Prantsusmaa blokaadi vastu. 2)

11. märtsi nõukogudekuudiga proklameeriti lõplikult Inglismaa sõjamuud laeva kaubanduse vastu. Kõik laevad, mis olid väljunud sadamaist peale 1. III 1915 loeti blokaadile alluvaks. Kui kinnipetud laevadel

---

1) Garner, Int. Law., lk. 322

2) Garner, Int Law, lk 323

pole võjakontrabandi või kaupu, mida Inglise valitsus ei rekvireeri, tagastatakse kõik saadusliikult. Sellevastu kõik saksa saadamaist peale 1. III 1915 väljunud kaubad peetakse kinni ja nendega toimitakse samuti nii Saksamaa suunduvate kaupadega, prüiskohtu otsustamise järgi. 1)

Vaadeldes selle blokaadi õiguslikku, nähtub, et sõna „blokaadi" väldilakse nõukogu dekreedis ja et dekreeti ei nimetatud blokaadi proklamatsiooni vormis. Ei piirdutud blokaadi-piirkonda ega antud määrust blokaadist teatmise kohta (Londoni dekl. nõuded); ei öeldud midagi ka blokaadi efektiivsuse, st. valvelaevade jne, kohta. Britiametiasutised teatasid siiski, et mõlemad on blokaad saksa impordile ja eksportidle. Nõnda näiteks välisminister Sir E. Grey

---

1) Garner, Int. Law, lk 323.

memorandumis Ühendriikide nursaadi'ule 13.III 1915 teatab, et maxmapandud sammud blokaadile vastavad ja et Briti ja Prantsusmaa teostavad seda täiesti efektiivselt. Nii siis esineb quasi-blokaad, mis ainult vormilt ja tehnikalt on erinev harilikust blokaaditäitmisest. Samuti oli see tüüp erinev ka seadusliku mõju poolest, kuna konfiskeerimisele ei läinud kõik tulevad ja minevad kaubad, vaid ainult rõjavarantarbant. Seega on see „blokaad" pehmem neutraalsetele kui endised tavalised blokaadid, mil blokaadimurdjalt enamasti konfiskeeriti kõik kaubad kui ka laev. 1)

Erapooletud, nagu Ühendriigid, Taani Hollandi, Norra ja Rootsi, protesteerisid energiliselt. Ühendriigid väitsid, et on tegemist „mitte blokaadiga", mis pole ei efektiivne ega seadus-

---

1) Garner, Int. Law, lk 324.

lik. Näiteks Baltimeres on tõestamine võimatu, nii et mõned maad rannatavat blokaadi all rohkem (Ühendriigid, Hollandi) kui teised (Rootsi, Taani, Norra).[1]

Briti seisukohtade kaitseks esitas 24/VII 1915 Sir Edward Grey vastus-noodi Ühendriikidele. Liitlased olevat sunnitud oma vastase vastu tarvitama igat võimalikku sammu, sest viimane ei hoolivat tsiviliseeritud sõjapidamise reeglitest. Neutraalseid sadamaid Briti valitsus olevat sunnitud blokeerima, sellepärast, et needki on vastase kaubanduse kanalid. See tegevüs olevat ainuke võimalik tee teha blokaadi efektiivseks. Muutes sõjatingimustes laeva kordonite asetamine iga blokeeritava sadama ette (kitsasblokaad) olevat võimatu. Precedente esinevat P-Ameerika Ühendriikide kodusõjast, mil põhjeriigid

---

1) Garner, Int. Law, lk 325.

piidasid kinni vrapvoletuid laevu enne vrapvoletuise sadamaisse jõudmist, mist need olevs edasi sõitnud lõunaveiskidl sadamaisse (kogumeis).

Sakramaal olevat väga tihe rahvaltuede sidc vrapvoletuste sadamavatega, millepärast olevat kaupade edasitoimetamine väga hõlpus. Seetõttu olevat Briti l viiti tungiv vajadus kontrolliks. Kui blokaad ülalse olevat õigustatav, nis ka nii nugusil kujul.

Vormilisi küsimusi (efektüvsusevalendid, avalik notifikatsioon, blokaadist-teadlikkuse eeldus, blokaadimurdjate karistused jne) olevat mitmed rüngid käsitamud eriviisil ja need olevat ka ajajooksul muutlikud. Põhiprintsiip — lõigata blokaadi kaudu ära vaenlase merekaubandust — olevat kõikjal tunnustatud, ja ainult seda püüdvat Suur-Britannia teha.[1])

1) Garner, Int. Law, lk 325-327.

Inglise-Prantsuse blokaadi seaduslikkuse küsimuses on põhjust arvamuste erinevale, kuidagi ei olduvad suvaõlas seniste kehtiva blokaadi tehnilisele reeglitega, seni oli reegliks: blokaad pidi olema teostatud sadama otsese sulustamise teel merejõudude abil, parajasti väljaspool vaenlase kaldarite laskeulatust. Nüüd olid kujunenud aga uuteks uued tingimused: torpedod, miinid, allveelaevad, õhujõud. Ühendriikide noot 30 III 1915 aastast neid uusi tingimusi silmas, et tunnistavad nüüd blokeerivale merejõudude õigust hoiduda ka kaugemale nähtamus-ulatusest.

Seega langeb kitsasblokaadi nõue ära. Kui seada nõudeks, et blokaadiga peab läbipääs teatavasse sadamasse olema absoluutselt suletud, oleks paljud minevikus blokaadid ebaseaduslikud, muuseas ka põhjaarüki oma P-Ameerika Ühendr-

riikide kodusõjas.[1]

Ühendriikide kriitika kohta Inglise-Prantsuse blokaadi vahetegemise suhtes võib öelda järgmist: Londoni deklaratsioonis nõutakse, et blokaadi peab rakendatama ühtlaselt kõigi rahvaste laevadele.

Esialgu ei katsunud Briti ja Prantsuse valitsused saata laevu Baltimerre Saksamaa põhjaranna blokeerimiseks. Sellepärast arenes Saksamaa ja Rootsi vahel elav kaubandus, kuna näit. Saksa ja Ühendriikide vahel katkes.

Ameerika kaupmehed protesteerisid, millele Briti vastas, et poli tegemist vahetegemisega, vaid et geograafiline situatsioon tub võimaluks Skandinaavia-Saksa kaubanduse katkestamise. See on täiesti õige, sest blokaadiõigus ei kohusta blokeerima vaenlase kõiki randu, vaid blokaadi ulatus on

---

1.) Garner, Int. Law, lk. 327-328.

täiesti blokeerija asi. Kui toimisid näiteks ka ühendriikide põhjaariigid kodusõja ajal.

Mitmed blokaadid Maailmasõjaeg: ajal kaavasid vaid mõned sadamat või ranniosa, ja ei olnud ühtki sellesisulist protesti.[1]

Kaebus, et blokaadi rakendatakse erapoolsete sadamate vastu, on pea-ettekäidi Inglismaa ja Prantsusmaa blokaadi vastu. Situatsioon oli tingitud rogueriisu doktriini laiendamisest kõigi kaupade veolamisele neutraalsisse sadamaisse, kui nende lõppsiht on vaenuline maa - või ekspordile-rapoletu raabermaa kaudu. Põhimõttelisell ei ole sõjapidajal seaduslikku õigust otseselt või kaudselt blokeerida neutraalset sadamat või randa. Kuid kui vaenlik maa on suurel määral ümbritsetud erapoolsetest maadest, mille kaudu

---

1) Garner, Int. Law, lk 328-330

ta läbikäimine teiseb, kas ei ole siis vastasel õigust ta kaupade voolu takistada? Rahvusvahelise õiguse kirjatäheline täitmine ei võimalda üldse siis efektiivset blokaadi teiste riikide vastu kui ainult saareriikide vastu. See oleks absurd. Saksamaal oli kriti hõlpus kasutada neutraalseid sadamaid, millest mõned olid talle lähemad kui isegi Bremen või Hamburg (Rheinimaadele väites).[1]

Ühtlase tukonna doktriini laiendati, et lõigata ära ülemere kaupade voolu vaenlasele neutraalsete sadamate kaudu. Pretsedendiks olid mitmed juhud P-Ameerika koolusõjast. Vastased aga väidavad, et koolusõja praksis oli suuresti erinev: põhjariigid olevat takistanud sõitu ainult siis, kui lõppsadamasegi (st. vaenlasele) sõit neutraalsadamast toimus mööda kaudu. New-York - Kopenhaa-

---

1) Garner, Int. Law, lk 330-331.

gen - Saksamaa või New-York - Rotterdam - Saksamaa puhul aga viimne järk toimuvat maad kaudu. Pääle selle: Londoni deklaratsioon lubab ühtlase tugevusega doktriini rakendada küll sõja kontrabandi, aga mitte blokaadi puhul. Briti delegatsioon Londoni konverentsil oli samati seisukohal, aga nõukogu otsusega 30 III 1916 rakendati kogumisu doktriin niihästi blokaadi kui kontrabandi kohta. Laevad neutraalsesse sadamasse lasti igal juhul kinni pidada, kui laadung oli määratud vaenlase territooriumile.[1])

Kuigi Briti valitsuse tegevust rasmilt arvustati neutraalsetes maades, peab tunnistama, et kogumisu doktriini laiendamine on loogiline järeldus sõjapidaja õigusele võigata ära vaenlase ülemeremaandust. Vähetegemine, kas tiine osa tugevusest toimub mööl

---

1) Garner, Int. Law, lk 332-333.

või maal, ei ole kvaliline ega kohane muudatel tingimustel. Peatähtnus on ikka määrata, kas kauba lõppriht on vaenulik maa; teine vahetegemine vaid segab seda. Samuti; kas on õige teha vahet blokaadi murdmise ja kontrbandi vahel rogunisu doktriini puhul. Tegelikult mõlemad operatsioonid Maailmasõjas olid nii tihedalt seotud, et neid oli võimatu eraldada. Samuti Ameerika rodusõja ajal ülemereriihte otsustes ei ole vahetegemist täiesti suudetud läbi viia. Igati on ilmne, et kui sõdival riigil ei lubata kinni võtta laeva, mis läheb neutraalsesse sadamasse vaenuliku riigi vaabuses, tuadus, et kaup lõpuks läheb vaenlasele ei ole blokaadi õigusel sõdijale suurt tähtsust.1)

Inglismaal esines nõudmine tõelise blokaa-

1.) Garner, Int. Law, lk 333-334

di järele, mis oli kaubeti, et blokaadi ei tuntata küllaldase valjusega, nii et neutraal hulgad kaupu jõudvat vaprvolepvoletute sadamate kaudu Saksamaale. Kuid ajalehti avaldasid statistikat ja nõudsid, et viidaks ellu blokaadi striktis tehnilises tähenduses. Väljakuulutatud blokaadi oleks lüati lasknud vältida ärritavaid vaidlusi lähendriikidega ja lubamatu kaubanduse Saksaga oleks suudetud viia miinimumini.[1]

Inglismaa vabakonsul lähendriikidega läksid blokaadi küsimuses kord väga ägedasti teravaks. Kaks moodsat ameerika autorit tunnistavad järgmist: „„ See „blokaadi" põhjustas nii palju vaprvoletute proteste ja nii palju ägedat kirjavahetust, et oli aegu, mil lõhe Briti ja lähendriikide vahel näis lõe vaolisem kui lõhe lähendriikide ja Saksamaa vahel." 2)

---

1) Garner, Int. Law, lk 334

2) Turlington, lk. 48

b) „ kui Ameerika vra ja ametlik sümpaatia liitlaste suhtes 1917 oleks olnud vähem tugev või kui liitlaste propaganda oleks olnud vähem osav, hõõrumine, mis tegi valitsusmeie suhted Suur-Britanniaga ja viis peaaegu sõjakuulutamiseni nagu ka oli tõenäoliselt, oleks võinud meid veia sõtta hoopis teisel poolel." 1)

Ka Ühendriikide nõudmine oli, et liitlased kuulutaks välja konnapärase blokaadi kindla „aktiivsuseraadiusega"; oldi valmis isegi loobuma senisest iganenud blokaadireeglite täpsetähelise täitmise nõudest. 2)

On vahtlane, kas „seaduslikku" blokaadiga oleks võidetud vastuvaidluste tõusmist. Nõukogudekriidiga 11. III 1915 ei läänud konterbandi veduvaid laevad ega nende mitte-konter-

---

1) Jessup, lk. 8.

2) Turlington, lk. 49.

kandiline osa laadungist konfiskeerimisele. Seadusliku blokaadi korral aga oleks läänd ja kaupleja õigused blokaadimurdmises oleks olnud väiksem.

Valitsus siiski ei muutnud oma poliitikat, ja nii polegi üldse üles seatud blokaadi selle tehnilises tähenduses Saksamaa vastu. Erapooletutele selle seadmine poleks olnud paremus, vaid halvemus. Nii siis erapooletute kaebused ja protestid käisid rohkem vormi kui sisu ja seaduse vaimu kohta.[1]

Saksa kriitika tõlgitses blokaadi kui „väljutamise" sammu. Inglise ja Prantsuse blokaadi arvustati õigedalt Saksamaal ja saksasõbralike pvalt põhjusel, et selle eesmärk olevat viia Saksa tsiviilrahvastiku nälgimisele. Riigikantsleri kõnes 5. IV 1916 väljendati, et ei unustata, et Inglismaa

---

1) Garner, Int. Law, lk. 335

tahab välja näljutada üle 65. miljoni inimese, ka naised, lapsed, raugad ja haiged vaesa avatud. (Propagandistid väidavad, et oli vähemalt 0,5 milj. blokaadiohvrit erarahvastiku hulgast. Versailles' rahukonverentsil nõudsid Saksa volinikud kahjutasu, aga ei saanud). Eriti Ameerika kasutas seda väidet saksavõõbalikuks propagandaks. 1)

Kuid sõdiva riigi õigus sulgeda vaenlase teede juurdevoolu piiramise või blokaadiga ja sundida teda näljaga alistumisele, oli alati tunnistatud sõdija seaduslikuks õiguseks. Ta leidis kasutamist alati, kus võimalik. Näit. Metz ja Pariis allutati 1870. a. sakslastele suurelt osalt näljas nunnil. Bismarck tunnistas, et näljas abil allahoitmisele sundimine olevat inimlikum kui pommitamine.

---

1) Garner, Int. Law, lk 336.

1892.a. kraht Caprivi, Saksa kantsler, samuti tunnistas selle sõjavahendi lubatavaks.[1]

Kui blokaad või püüdmine, mis lõikab ära vaenlase toidusaamise, oleks sel põhjusel seadusvastane, ta kaotaks oma väärtuse sõdijale. Ameerika kodusõjas tarvitati isegi näit. Punase Risti materjalidest tarvilikke aineid. Kui Saksa laevastik oleks kontrolliruud merel, poleks sakslased muidugi lubanud toidumaterjale jõudevoolu Briti saartele. Nad ei olnud õõnatundlikud pantuse vaiste ja laste vastu 1870 aastal, ega ka 1914-18. Okupeeritud aladelt Prantsusmaal ja Belgias viidi ära 1.250.000 karilloma. Peaaegi oli Saksamaa vaenlasel raske vahet teha eraelanike ja sõdijate vahel, sest saksiaste endi öeldes, olid nad „rahvas ulvades".[2]

---

1) Garner, Int. Law, lk 337

2) Samas, lk 338.

Vaadeldes Briti ja Prantsuse valitsuse hoiakut sanitaarvarete juurdevoolule päästule saksasse, ilmneb, et arvestati teravasti nende kuuldu sanitaarvarete juurdevoolu vaenlasele. Eriti olid väiksemad kitsendused, aga hilgem praktikas täielik kuulub. Ameerika Punase Risti ülesandel lähetrüügid protesturid, mistõttu 1916 juulis. lubati sanitaarvarete juurdevedu, aga ainult otse alt Ameerika Punase Risti osakondadele Saksas. Need aga olid juba 1915 a. oktoobris Saksamaalt lahkunud.[1] Seevõrs sakslased nõudsid, et nemadki ei luba enam haiglavarete vabavedu liitlastele (1916. okt.), vaid konfiskeerivad need endale tarbeks.

Toiduainete lubamine okupeeritud (Belgias) aladele Belgias, Prantsusmaal ja Poolas oli samasuguse küsimus. Liitlased

---

1) Garner, Int. Law, lk. 339.

nõudsid Saksa valitsuselt garantiid, et saksla-sed ei rekviireeri eraomandisse kuuluvate agentuuride kohaletoodud toiduaineid ega ka kohalikke toiduvarusid. Sakslased kaebasid kulude üle, aga nende rekvisitsioonimeetodi juures oleks toiduainete vabalubamine tähendanud otsest abi sakslastele endile lüütlaste poolt. Poola puhul oli kontroverss iriti terav. Inglased lubasid vedu, kui Saksamaa garanteerib, et ta ei rekviireeri toiduaineid okupeeritud Poola alalt. Saksa okupatsiooniteooria ei lubanud sellist garantiid, vaid okupeeritud alade pidid kannatama sama palju kui Saksa alad, või veel rohkem.[1])

Vaenlasega kauplemise takistamise probleem osutus lüütlastele keeruliseks, kuna raske oli eraldada neutraalriikidele sissevoost vaenlasele minevat osa, ilma et blokeerida

---

1) Garner, Int. Law, lk 340-341.

neutraalriike endid. Edasiviidavate kaupade kinnipidamisexs oli õigus, muude kohta aga mitte. Igaxord ei suudetud õieti ära määrata, sellepärast tehti mulivalbseid otsusi, mis tingis ägedaid proteste vrapvoliitute poolt.

Hollandi valitsus esialgu garanteeris, et sisseveetud kaupu ei re-eksporditaa Saksasse, kuid kvorma muutudes liiga raskeks, moodustati selleks eriline Hollandi Lõlemere Trust (24/XI 1914), mis korraldas sise ja väljaveolu, tagades et neid ei suunata sõdivate territooriumile, (Saksamaale, Austriasse). Kogu Hollandi Lõlemere kaubanduse koondus selle trusti kätte, ja rangtsjoni kinnitusel oli trusti kaupadele vaba läbipääs. Saksiaste poolt hollandlastele pakutud hinnad olid väga kõrged, nii et edasimüümise kinnitus ostus suures Trust pidas üldiselt siiski kokku-

lepet.[1]

Samasuguse ühing tootsis Šveitsis ja Taanis, kuigi viimase valitsus ei sõlminud Britiga mingit lepet. Evamikes rahvusliitus mais keskriikide ümber andis valitsus hädasunnil järele erahingute lepitele. Kokkulepete puudumisel kontrabandi-kaupade sissevedu maale ei lubatud.[2]

Teine liitriikide vahend takistada vaenlase ülemerekaubandust rahvusliitute sadamate kaudu seisis „ratsioneerimise" süsteemis. Avastati, et Saksa naabermaade sissevedu (eriti Ameerikast) tõusis sõja ajal (1916) tohutult kõrgele võrreldes enne sõja-aegsega (Norras 6-kordseks, Rootsis 4-kordseks, Šveitsis 16-kordseks Taanis 3-kordseks).[3]

---

1) Garner, Int. Law, lk 343

2) Samas, Int. Law, lk 344

3) Samas, lk 345

Liitlased olid sindlad, et suur osa liigmäärast läheb Saksamaale. Muidugi paljud rahvuslased eksportidest läks Saksasse häda tarvilike vahetuskaupade (raud, süsi) vastu. Aga liitlased olid veendunud, et väljavedu oli suurem tasaarvelust. Selle pärast kuulasid nad liigse tootele väljaveo, mille asemele rahvuslased siis vedavat endale toidumaid Ameerikast. Vastavalt lubati rahvuslastel Ameerikast sisse vedada ainult „tarvilikul hulgal" sise tarvituseks, kuna ülejäänud hulk pidi minni. Rahvuslased loomulikult protesteerisid nende sammude vastu, mis ei saanudki olla teisugused kui väga mulevaldsed. Liitlased arvestavad, et Saksa, Austria ja Belgia allikad on ära lõigatud ja et järelikult Ameerika osa on suurenenud. Näit. Nova enne sõda olivat saanud oma vilja Saksast ja Venest, nüüd ei minevat Ameerika importi liigmäär nagu Saksasse, vaid asendavat puuduja'äki.

Ratsioneerimis-süsteemiga sunnivat liitlasi nende impordi range alla vajalikku.[1]

Huvitav oli muuseas, et Briti endagi välja vedu Skandinaavia riikidesse oli suunatud ka sõjakontrabandi-kaupade suhtes, millest suur osa võis minna Saksamaale.[2]

Ühendriikide sõtta astumisega 1917. a. lihtustus Inglise ja Prantsusi ülesanne Ameerika Ühendriigid võisid lihtralt panna rahtima vastavad väljaveo-reglid. Juulis 1917. president Wilsen kuulas umbes 600 liigi kaupade väljaveo Lääne- ja Põhja-Euroopa riikidesse ilma vastavate litsentsideta. Avalik arvamus nõudis litsentside andmises äärmist rangust, veendumud, et enamik neid kaupu valguvad Saksamaale.[3]

---

1) Garner, Int. Law, lk 345-346

2) Turlington, lk 46.

3) Garner, Int. Law, lk 346.

Prussiast toimiski karmilt. Komisjonid erapooletuilt mailt erinevad andmetega, mida uuriti väga täpselt. Mitu neutraalset laeva ei antud lihtsalt sentsi. Hollandil ei lubatud kaupu sisse kanda, kui ta vahetuskaubaleping Saksaga jääb jõusse.

Ühendriikidele ei saanud teenida mingit rahvusvahelise õiguse küsimust, kuna ta toimis oma kaupadega. Väidetakse, et Ühendriikide välja voolud pole kooskõlas ta endise poliitikaga. Tegelikult on see väide nonsenss. Ühendriigid protesteerisid erapooletute riikide vahelise kaubanduse takistamise vastu, mitte aga Briti endise kaubanduse katkestamise õiguse vastu erapooletute riikide suhtes.[1]

Ühes vahendiks Briti valitsusel lõigata ära Saksa kaubandust läbi erapooletute sadamate oli kokkulepe erapooletute riikide laeva

---

1) Garner, Int. Law, lk 347.

liinidega, mille järgi neile lubati segamatut liiklemine, kui nad annavad Briti prüüsivõimudele käätte kõik kaubad, mille kohta neil oli kahtlus, et need on määratud vaenlasele. Sõlmiti leppeid enamiku juhtivate laevaliinidega; neile laevu nimetati „valgeteks laevadeks", kuna lepperikkujad laevad kanti „musta nimekirja". Teine vahend: Briti valitsus keelas juurdevoolu sütt Briti sadamais neutraalsete laevadele, kelle omanikud kuldusid osa võtmast laadungite minekut tarvitamisest Saksamaale. Selleks oli tal täielik õigus. Esinespalju proteste muude hulgas ka Ameerika-Ühendriikidelt; aga peale võttaastumist Ühendriigid võtsid ka ise selle võtte omaks. Ühens vahendiks oli ka nn. „Skinneri plaan": Briti saatkond Ameerikas kogus Ameerika eksportööridelt vastavad andmed saadetiste kohta ja telegrafeerinud Londonisse kontrabandi komitee,

ses otsustas, kas kaubad läbi lasta. Vastavalt anti Briti saatkonnast laevadele, „kindlustuskiri" saasa, kõik laevad suudusid võitmast välja Põhja-Euroopa neutraalsete sadamaist st. ilma nüüdsuse kirjasta.[1] Sel viisil viidi lõppeks Saksa ülemere-kaubandus läbi neutraalsete sadamate minimumini. Näit. 1916. a. sept. umbes 92% Saksa eksportvõist ühendriikidesse oli kinni peetud. Saksa ärisost oli näit. puuvill, villja kummi täiesti ära lõigatud, kuna vasva „õli jm „lekkis" läbi suni ühendriikide väljaveoseaduni.

Neutraalsed esitasid väljasid kaebusi nende Briti sammude üle, millele aga vastati, et Briti leostab oma seadusliku õigust ja et kõik need vahendid on neutraalsete endi kasuks, et vältida nende laevu ebamugavustest ja viivitustest, mis neidu oleks põhjustanud

---

1) Garner, Int. Law, lk 347-348

tud. kaasnähtused blokaadile.[1]

V. Blokaad pärast Maailmasõda.

Pärast maailmasõda erineb rahvusvahelises sõjaõiguses vähe otsustavaid kokkuleppeid. Euroopa ülesmärgiks on paranemine; uut sõda ei julgeta mõeldagi. Pääsulvotus rajatakse kollektiivsele julgeolekule, mis tuleb sõja tarbetuks.

Huvi sõjaõiguse vastu on peamiselt teoreetiline. Nii on lugu ka meresõjaõigusega. Väga palju murimusi, aga ei ühtki konverentsi ei eksisteeri. Meresõjaõigus tuginb kaasajalgi Londoni deklaratsioonile, pealegi veel vähem kindlal alusel ja vähemarvulistele riikide poolt ratifitseeritud, sest on kujunenud palju uusi riike.

---

1) Garner, Int. Law, lk 349

Teoreetilised uurimused on täpsusteni näidanud, missugused puudused ja lünga d on senisel mereõjaõigusel. Maailmasõda on loonud uusi tavasid ja pretsedente elevate raskuste ületamiseks.

Londoni konverentsi otsused olid deklaratiivsel laadil. Nad põhjenesid senisele tavale. Maailmasõja uued tavad olid Anglo-Ameerika päritoluga. Nad olid kõige raskemad, kuna tulenesid suurimatelt mereriikidelt. Kuid vaatamata sellele ühelgi rahvusvahelisel konverentsil pole neid uusi tavasid kodifitseeritud.

Õpetlased on seda katsunud teha, mitteseduvate projektide näol. 1920. leidis aset International Law Association'i katse. Ta on Londoni deklaratsiooni suhtes täiesti äärmuslik: väga suurel määral värskeid tavasid. Konservatiivsem on Harvardi ülikooli juures töötava Research in International Law poolt üritatud kõige

värskem konventsiooni kava. Ühingurse on koonduunud tähtsaimad Põhja-Ameerika Ühendriikide rahvusvahelise õiguse asjatundjad.

Selles kavand-konventsioonis (Draft Convention) püütakse anda lahendus mõnedele probleemidele, mis kerkisid 1914-1918 a. sõjas ja mis osavad tõusma igas suuremas tulevikus sõjas.

See kavand ei ole kehtiva rahvusvahelise õiguse kogu, ei ole aga ka uus, vaid ettepanekud põhinevad ajalwolisele tavadele ja pretsedentidele. Suuremalt osalt on püütud jõuda täpsate fraasideni, mis võiks saada mõne rahvusvahelise leppe osadeks (Seda on ka blokaadi-peatükk). 1)

Londoni deklaratsiooni järgi neutraalsete riikide vahuline merekaubandus on vaba, aga allub kogureisu doktriinile, mis kvorem sisaldas absoluutset kontrabanti. Neutraalsed laevad võisid vedada ka sõdapidavate rii

1) Draft Convention, lk 488

riide vadamaisse mitte konterbanti või sel vadam ei sõsnud blokaadi all. Sõdlapidavale rüigile konterbandi või blokeeritud alale ülevõi k müügi kauba vedamine – tagas kinnivõtmise

1914-1918 sõjas tehti neutraalsete omavahelisele kaubandusele kitsendusi: a) kogu sein doktriini laiendamisega „lõplikku sihtkoha" doktriiniks, b) selle rakendamisega rühästi absoluutsele sel tõngimuslikule konterbandile, c) konterbandi nimistu laiendamisega selmäärral, et vaba kaupu peaaegu üldse mitte ei jäänudki, d) blokaadi põhimõtte laiendamisega vrapoolsetele randadele ja sõjatsoonide laomisega ulgumvel. Eriti rikkaks tehti vrapoolsete ja sõdijate vaheline kaubandus. Sellis kavand-konventsioonis püütakse anda a) neutraalsele omavahelisele kaubandusele suurmaid julgeolekutagatisi, b) arvestada sõdivate riikide huve vastase kaubanduse ära lõikamisel. Sellepärast antakse konterbandi ja blokaadi

määrusid neutraalide huvides. Kavandi selga kuulutab endast kompromissi vrapvoliteute ja neutraalide huvide vahel.[1]

Blokaadi küsimuses Londoni deklaratsiooni on täiendatud uute artiklitega ja tehtud muudatusi endistes. Londoni deklaratsiooni artiklitega 1 ja 18 sätestab Draft Conventioni esimene reegel (a): sõdiv riik võib blokeerida vaenlasele kuuluvaid või selle poolt okupeeritud sadamaid ja randu, aga ta ei või sulgeda juurdepääsu vrapooletute riikide sadamaile ja randadele.[2]

Sellevastu International Law Association, 1920 järgi: „Blokaadi võib sulgeda kaubandusele mitte üksnes vaenlasele kuuluvaid või tema poolt okupeeritud sadamaid ja randu, vaid ka neutraalsete olevate vrapooletute riikide sadamaid ja randu, kuivõrt nüid on vaenlasel võimalik kasutada kaubanduse jaoks.

Blokeerivad jõud

---

1) Draft Convention, lk. 488

2) Samas, lk. 689.

ei tohi sulgeda juurdepääsu sadamaile või randadele, mis ei ole seaduslikult pealepandud blokaadi piirkonnas." 1)

Riikide mureõja seadustikud ühtlevad Londoni deklaratsiooni regulatsioonidega; aga tuhanse reservatsiooni neutraalsete sadamate läbiotsimise „kontrolli" mõttes.

(c) Sõdiv riik võib toetada blokaadi läbiviimist blokaadi-tsooni väljakuulutamise teel. Kus neutraalne rand puutub kokku sõdiva riigi rannaga, on blokaadi-tsooni piiriks vrapvoletu ja sõdiva riigi piirijoone pikendus, mida ei tohi olla nii sugune, et ta takistab juurdepääsu vrapvoletule sadamale. Ühelgi juhul ei tohi blokaadi-tsoon sulgeda rahvusvahelisi teid. 2)

(c) Sõdiv riik ei tohi seada ulguumrul

---

1) Draft Convention, lk 689-690.

2) Samas, lk. 692.

väljaspool blokaadi-tsooni sulustatud tsooni või lüsnuguxiid piirkondi, millis ta ratsub tostada vilist taaistust; piiramist või reguleerimist vrapvoletuile laevadele. Süsti võib sõdija nõuda vrapvoletuilt laevadelt sõjajõudude otsese läheduses mitte ranustada raadiosaatjaid väljaarvatud SOS signaalid. 1) (Ussnugel:) Int. Law Association, 1920: sõdivriik võib kuulutada mõne osa ulgumerest sulustatud alaks, seda vrapvoletuile notifitseerides ja jättes vaba teid sellese tsooni. (Inglise-Prantsuse tava fikseeritud)

„Sõjatsoonide" küsimuses on suured lahkuminekud. Tegelikult kõik praali-sõjaaegsed rahvusvahelise õiguse autorid kas mõistavad hukka Maailmasõja sõja-tsoonide-praktika või ei väljendu eitavalt ega jaatavalt. Süsti Jaapani autor Mori arvab, et sõjatsoonide tunnus-

---

1) Draft Convention, lk. 694 jj.

tamine on tulevikus mõõdapäärsmatu." 1)

„Briti merevägiohvitserid on väljendanud arvamist, et rõjatsoonide ülesseadmine on tulevikus tõenäolik ja et vana tüüpi blokaadid on võimatud allveelaevade tõttu, mõnide üldse nende parimad vastuvahendid." 2)

„Üks saksa merevägiohvitser, admiral Bauer (1931) on jõudnud arvamusele, et blokaadirikkumise takistuseks on kõik abinõud seaduslikud. Ta mõtleb, et Saksamaa tegi Maailmasõjas vea põhjendades püüramatut allveelõda vastuseisve-tavoriale ja et ta oleks pidanud selle asemel rünnutama blokaadi, mida efektüüselt blokeeritud püükonnast ei saa üksi laev läbi sõita ilma hädaohuta. Ta ei näe mingit reaalset vahet mürnidepanemu ja torpedeerimise vahel ning arvab, et blokaadid on

---

1.) Draft convention, lk 707.

2) Samas, lk 707-708.

tulevikus suurema valjusega."[1]

(d) Blokeerivad jõud võivad kontrollida rõigi laevade ja isikute liikumist blokaaditsoonis (uus artikkel).

(e) Et olla siduv, peab blokaad olema efektiivne, st. ta peab olema tõestatud mere- või õhujõu kaudu, mis on küllaldane tõeliselt takistama laevade sise- ja väljasõitu blokeeritud territooriumile meredl kaudu. Blokaadi efektiivsus on faktiküsimus, kuid ühtki blokaadi ei saa pidada efektiivseks ilma, et blokeeriva jõu peal- või allveelaevad või õhujõud tegelikult patrulliksid blokeeritud territooriumi.[2] See on vana nõue 1780. aastast peale, kuid moodsate tehnoloogiate tingimustele (allveelaev, õhujõud) kohandatud.

(f). Blokaadi peale panekuks ja jõus hoidmi-

---

1) Draft convention, lk 709.

2) Samas, lk 708-709.

seks või b võidivat riiki ranustada pealve- või allveelaeve, õhujõude või ka sinnisaid takistusi ja automaatseid kontaktmiine, mis muutuvad kahjutuks ankrust vabanemisel.1)

(g) 1) Blokaadi peab rakendama ühtlaselt kõigi laevade kohta, kaasa arvatud blokeeriva riigi omad. 2) Kui blokeerija lubab või teadlikult võimaldab omavenda või mõnedel teistel laevadel läbistada blokaadi, tuleb blokaadi lugeda äravõetuks 2). See on Londoni deklaratsiooni kohane.

(h) Blokaadi ei loeta äravõetuks, kui blokeerivad jõud on halva ilma tõttu sunnitud ajutiselt lahkuma 3)

i) Merehäda sunnil, kui see on tunnustatud blokeeriva jõu poolt, või b vrapvoletu laev või-

---

1) Draft Convention, lk 714

2) Samas, lk. 716

3) Samas, lk. 719

ta sissesõidetud rohtu ja säält ka lahkuda, eeldades, et ta seal ei pannud maha ega võtnud peale kaupa.[1] (Londoni deklaratsioonist)

(j) Et olla sidus, peab blokaad vastavalt teavitatud ja notifitseeritud.[2] (Londoni dekl. lühendatud).

(k) 1) Blokaadi-deklaratsioon tähendab kas sõjiva riigi või selle nimel teiste väed jõu rakendamise poolt. Ta määrab:

a) aja, millal blokaad algab;

b) blokeeritud rannaosa ja blokaaditsooni geograafilised piirid.

c) aeg, mis antakse neutraalsete laevade lahkumiseks.

2. Kui blokeerival riigil või neutraalsel jõul ei õnnestu panna kehtima blokaadi kooskõlas deklaratsiooniga, on deklaratsioon kehtetu

---

1) Draft Convention lk. 721

2) Samas, lk 723

ja tuleb taha uus deklaratsioon blokaadi jõustumiseks.[1]

(l) Blokaadi teadaanne notifitseeritakse:

a) neutraalriikidele blokeeriva riigi poolt;

b) blokaaditeates määratud territooriumi kohalikule võimudele, blokeeriva jõu komandeeriva ohvitseri poolt.[2] (Londoni deekl. põhjal, lühendatud.

(m) Blokaadi vabatahtlikkus äravõtmist ei ole igasugust blokaadi püsidele sõjandamist peab notifitseerima eelmises artiklis ettenähtud viisil.[3] (Londoni deklaratsioonist)

(n) Sõdiv riik võib sinni võtta tunnistuseta erapooletut laeva blokaadirikkumise pärast igal ajal selle laeva tekkonnal seadnud või selle suunas või suunast, mille vastu ali ole-

---

1) Draft Convention, lk 726

2) Samas, lk. 729.

3) Samas, lk 732.

mas efektiivne blokaad ajal, mil laev algas oma teekonda, silmas pidades,

a) et rahvusvahelise õiguse kohaselt on võõrsil asuva riigi tegelikust või võimalikust teadlikkusest blokaadi suhtes.

b) vastupidise tõendusi puudumise arvatakse teadlikkust olemasolevaks, kui laev lahkus neutraalsest sadamast pärast blokaadi notifitseerimist riigile, millele see sadam kuulub, kui see riigi notifikatsioon tehti küllaldaselt õigel ajal.[1]

Raskeks osutub küsimus: kus lubatakse blokaadi rikkuvat laeva kinni võtta? Londoni deklaratsioon §§ 17 ja 20 lubavad kinnivõtmist ainult blokaadi piirkonnas. Enne Londoni konverentsi olid Inglismaa ja P-Ameerika Ühendriigid vaatekohal, et kinnivõtmise õigus algab lähtesadam

---

1) Draft Convention lk 733-734

mast väljaspõidu hetkest peale. Kontinentaalmaad 19.sajandil on seisukohal, et kinnivõtt on lubatud ainult blokaadi puhkonnas. Briti seisukoht oli ka Londoni konverentsil selle seisukoha vastu. Tegelik raskus avaldub selles, et blokaadimurdmine toimub tavaliselt öösiti ja on kohe raske jälitada. Ühendriikide delegatsioon Londoni konverentsil nõudis blokeerivate laevade tegevusraadiuseks umbes 1000 miili ja sellise ulatuses ka jälitamise lubamist. Jaapan oli samal vaatekohal. Praegu on lennukite abil jälitamisraadius veelgi suurem — sellepärast on seinses kavandis raadius määratlemata (piiramatu). Vastavalt Ameerika seisukohale on lubatud ka „kaugblokaad".[1])

o) kui laev, mida muidu oleks õigus kinni võtta blokaadirikkumise pärast, ei tea või ei

---

1) Draft Convention lk. 741-742.

võinud teada blokaadist, peab notifikatsiooni tegema laevale endale kontrolliva sõjalaeva ohvitseri poolt. See teadaanne tuleb kanda laeva logiraamatusse, märkides päeva, tunni ja laeva geograafilise asukoha sel ajal. Ära võetud laeva, mis lahkub blokeeritavast sadamast, peab laskma vabalt minna, kui blokeerivad jõud komandeerivad ohvitseri hooletuse tõttu ei ole kohaliku või muudele notifeeritud blokaadi-teadaannet või kui notifeeritud teadaandest pole mõõdetud lahkumise aega. 1) (Londoni deklaratsioonist).

---

1) Draft Convention, lk 745

VI Blokaad praeguses sõjas.

Maailmasõja kogemused näitasid, mil tähtis osa sõjavaatluse otsustamises oli majandussõjal, viiti blokaadil. Niihästi inglise, ameerika, prantsuse kui ka saksa autorid väidavad, et ilma tõhusa blokaadita, mida teostasid Inglismaa, Prantsusmaa ja lõpul Ameerika keskvõimude vastu, oleks Maailmasõja tulemus tõenäoliselt olnud vastupidine. On loomulik, et võigis sõdalas, mis on aset leidnud pärast Maailmasõda, on blokaadile omistatud esmajärgulist tähtsust. Kohe peale Maailmasõda, 1919. a. rakendas Itaalia blokaadi aktsioonis Fiume vastu. Rahvasteliit nägi blokaadi ette rahu-

lise blokaadi kujul sanktsioonina võimaliku vallelelangija vormale nutsumisest.

Süsni ei läinud korda seda rakendada Itaalia-Abessiinia konfliktis.

Hispaania kodusõjas oli blokaadil oluline osa: kuigi see blokaad ei olnud kumulatiivne päeviva autoriteedi poolt ega olnud ka efektiivne, andis ta tugevamale poolele suuri paremusi.

Praegu kestvas Inglise-Prantsuse sõjas Saksa vastu rakendati blokaadi täies karmuses juba äige varakult. Vormiltjätkab see blokaad Inglise-Prantsuse taga Maailmasõjas. Ta jätab mõned traditsioonilised blokaadireeglid täitmata, aga ei ole süsni üllelüa vali vrapoolteile, andes näil. küllaldase kahkumisevaja vaidamais olevaile laevadele. Inglise kogemused, nagu nägime, olid Maailmasõjas väga ulatuslikud; neid kogemusi on nüüd kohe

rakendatud; on ellu viidud kaupade ülekonholl välja veidu saadamatus Inglise diplomaatilise agentide poolt ja kindlustuskirjade väljavandmine, mis vabastab laevad läbiotsimisest või lühendab nende kinnipidamise aja müünimuumini. Nagu Maailmasõja ajal nii rakendavad inglased ka praegu kogunisu doktriini. Kogu praegune situatsioon on väga arvalvõgiline maailmasõja algsega. Saksamaa on praegu veel rohkem nii või teisi sunnitud kasutama vealust selva allveelaevade ja müinide kujul; Inglismaa vastusammud on niisamuti nii või teisi karistuseks Saksa aktsioonidele. Kas praegusel blokaadil Saksamaa vastu on sama katastrofilised resultaadid — on raske ennustada; õhurelva tähtsuse kasvuga on mereblokaadi teostamine igatahes muutunud kaugelt raskemaks. Teiselt poolt on Saksamaal võimalik hanki-

da sõjaus tarvilikke kaupu ka mandrilt vahemaal mõõdukalt kui ka sai seda teha Maailmasõjas

Omapärane nähtus praeguses Saksa sõjas rakendatud blokaadi suhtes on neutraalriikide poolt esitatud protestide suhtelise pehmus. Eriti kontrastne on see Ühendriikide suhtes, kelle protestid Maailmasõja ajal olid mõõdukamalt eriti energilised. Selle nähtuse põhjuseks võiks olla Ääneriikide asjaarmas populaarsus maailmas võrreldes tollekordsega. Teiseks ja tähtsamaks põhjuseks on asjaolu, et suur hulk praeguseid neutraalseid riike — Ühendriigid, Itaalia, Belgia, Jaapan — olid Maailmasõjas sõdivaiks riikideks ja rakendasid blokaadi tõttu valjusega. Nende praeguseid proteste rahvusvahelise õiguse rikkumise vastu oleks blokeerijatel väga kerge pretsedentidega kummutada protestijate endi

maailmasõjaaegsest praktikast.

Blokaadi kasutatakse ka praeguses Nõukogude-Liidu ja Soome vahelises konfliktis. Väljakuulutamise vormi poolest kannatab selgi blokaad puuduste all. Blokaadi pealepanija, nn. „Soome Demokraatliku Vabariigi valitsus", ei ole ei oma riigis põhiseaduslikult ega üldrahvaluksas poolt, ega ole teda ka rahvusvaheliselt tunnistatud sõdijaks. Tõsiasi ei ole see blokaad efektiivne ja ei saagi seda olla, kuna blokaadi väljakuulutajal puudub sõjalaevastik.